

Světový hermeneutický kongres v Halle

Břetislav Horyna

Univerzita Martina Luthera v Halle-Wittenbergu byla založena 1694 jako brandenbursko-pruská reformovaná univerzita. Jejími prvními profesory byli např. Christian Thomasius, současně jeden z jejich zakladatelů, filozof Christian Wolff, teolog August Hermann Francke, právník Nikolaus Hieronymus von Gundling. V novější době na ní působil např. zakladatel fenomenologické metody Edmund Husserl a neznámá není ani z hlediska dějin českého filozofického myšlení; byla působištěm pražského rodáka, fenomenologa a estetiky Bedřicha Utitze. V rámci oslav svého třístého založení uspořádala univerzita ve spolupráci s Istituto italiano per gli studi filosofici v Neapoli, Faculté de philosophie de l'Institut Catholique v Paříži, Centre National de la Recherche Scientifique v Paříži a s Département d'histoire des religions et d'anthropologie religieuse Université de Paris IV Sorbonne ve dnech 21. až 24. září světový hermeneutický kongres **Fremdheit und Vertrautheit. Hermeneutik im europäischen Kontext.**

Cílem zasedání nebylo pouze poskytnout průřez dnešním stavem hermeneutických bádání v řadě oblastí, ale též nahlédnout a prodiskutovat možnosti dalšího vývoje a perspektiv postgadamerovské hermeneutiky. Tomu odpovídala jak tématica zvolená jednotlivými referenty, tak i rozložení pracovních skupin a nosné otázky projednávané při pódiových diskusích. Jednání uvedla a svým způsobem charakterizovala vstupní přednáška jednoho z nestorů soudobé evropské filozofie, pařížského filozofa Paula Ricoeura *Multiplés étrangetés*. Zabýval se v ní základními rysy fenomenologie jinakosti a cizosti: problémem sdělitelnosti jinakosti, možností rozumění jinakosti jiných i rozumění vlastnímu a známému, modalitami blízkého a vzdáleného, otázkou dorozumění. Náročný text Ricoeurovy přednášky, jenž byl účastníkům konference předložen, však zůstal bez širší diskuse; pole, na němž se její autor se samozřejmějností pohybuje, je v mnohém velmi nesnadno přístupné.

Po referátu Vittoria Mathieu z Turína o hermeneutice jako mostu přes ontologickou diferenci, který zauvažoval o hermeneutické rovině filozofie Martina Heideggera, se rozběhla práce v paralelních sekcích. Mezi množstvím nabídnutých témat (např. *Verstehen mit und ohne Interpretation* Güntera Abela z Berlína, *Zur Beliebigkeit der Interpretation* Lutze Danneberga z Hamburгу či *Sprache und Subjekt in der philosophischen Hermeneutik* Macieje Potepy z Varšavy) zaujaly především příspěvky výrazných představitelů soudobé hermeneutiky: kanadského filozofa Jeana Grondina, který

vyjasňoval na první pohled nezřetelný, často zamlčovaný, avšak přesto nepopíratelný Husserlův vliv na hermeneutiku, a erlangenského badatele Hanse Ineichena, analyzujícího Rortyho kritiku hermeneutické filozofie. Následující pódiová diskuse, věnovaná mnohosložné otázce – *Existuje hermeneutický rozum?* – svým průběhem poněkud zklamala. Ačkoli zřejmě nikdo nemohl čekat jasnou odpověď, bylo možné očekávat hlubší zamyšlení nad hojně diskutovanými problémy krize rozumu, různými koncepcemi rozumu, pojednávány v postmoderní filozofii či nad možnostmi zprostředkování mezi různě kulturně podmíněnými formami racionality. Že na tyto souvislosti nedošlo, je snad možné přičíst na vrub neúčasti italského filosofa Gianni Vattima, jehož rozvahy o racionalitě konce moderny patří v dnešní filozofii k nejpronikavějším.

Pátek 23. září náležel z větší části teologické hermeneutice a hermeneutice náboženství. Úvodní slovo patřilo Wolfgangu Nethöfelovi z Marburgu, který vyjasnil základní teologickou perspektivu hermeneutiky jiných, jinakosti a Jiného jako protějšku člověka. Zvláště tomuto posledního problému se věnoval protestantsky orientovaný představitel moderní teologické lingvistiky Ingolf Dalferth z Frankfurtu, jenž interpretaci jinakosti jiného (rovněž v teologickém slova smyslu) pojal jako cestu k rozumění sobě samému a jako teologicky přednostně uplatňovanou možnost sebeidentifikace. V sekci biblické hermeneutiky, příznačně nesené mottem „Slovo a Duch“, vystoupili Pier-Cesare Bori z Bologne, Paul Beauchamp z Paříže a Hans Weder z Curychu. Z religionistického hlediska byla ovšem nejzajímavější práce v samostatné sekci religionistiky, věnovaná mezináboženské hermeneutice. Hermeneutickým aspektům náboženství náležela pozornost italské filozofky náboženství Marii-Christiny Bartolomei, známý švýcarský religionista Fritz Stolz nastínil obtíže spjaté s interpretací, rozuměním a srovnáváním náboženských jevů různých kultur a autor této zprávy promluvil o postavení a úlohách interkulturní hermeneutiky v religionistice.

Poměrně značný prostor vymezili organizátoři konference přednáškám o dějinách samotné univerzity Martina Luthera. Byly shrnuty dějiny hallské hermeneutiky (období pietismu, osvícenství, podíl Friedricha Augusta Wolfa a Davida Friedricha Schleiermachers), s nimiž seznamovali specializovaní badatelé, zejm. Ada Neschke-Hentscheová z univerzity v Lausanne.

Poslední pracovní den konference uvedl referát ve Spojených státech působícího filozofa Petera Winche *Can we understand ourselves?* Jeho úvaha o možnostech dorozumění, založená na kulturně antropologických východiscích, zapůsobila zvláště po dějinách hallského pietismu osvěžujícím způsobem; nadto nanasla otázky po dalším rozvoji hermeneutické filozofie, na něž navázala práce v sekci pojmenované *Nové perspektivy: fyziognomická hermeneutika*. Názory, vyjádřené zde i během celého kongresu, jakož i náměty k rozvoji nových hermeneutických přístupů, potvrdily, že jako ostatní

oblasti filozofického myšlení též hermeneutika prochází dnes etapou tápavého hledání, ne vždy doprovázeného nalézáním. Kongres v Halle ji ukončit nemohl; jistě však pomohl objasnit její souvislosti.